

KBA 6418

Barth Károly dogmatikája

Barth Károly ez év május 10-én volt 70 éves. A világ kétségkívül legnagyobb élő teológusának erről az élethetárkövéről világszerte megemlékeznek: teológiai folyóiratok (pl. a „Theologische Zeitschrift“) különszámokat adnak ki, emlékkönyv is készül tudtommal stb. Úgy véljük, hogy ebből a megemlékezésből talán akkor vesszük ki leginkább méltó módon részünket, ha megkíséröljük, legalább egészen vázlatosan ismertetni életének főművét, az eddig összesen tíz vaskos kötetben megjelent *Dogmatikát*. S talán ezzel teszünk szolgálatot mindazoknak, akik eddig még nem férhettek hozzá ehhez a hatalmas műhöz, viszont érdeklődnek iránta.

Barth Károly *Dogmatikájának* I. kötete első kiadásban még 1927-ben jelent meg, akkor „*Keresztyén Dogmatika*“ címmel. Fel-tűnő hosszú szünet után, 1932-ben, nem a folytatása jelent meg, hanem ugyanez a kötet, azonban teljesen átdolgozott második kiadásban s ezúttal „*Egyházi Dogmatika*“ címen. A többi kötetek is azóta ezt a címet viselik. Ami az első kötet két kiadása közé esik, az egy darab egyháztörténelem: német egyházi harc, a Hitvalló Egyház harcának első története. S Barth Károly mindig olyan teológus volt, aki egész életével és művével benne élt korának egyházában, együtt lélegzett annak életével. Legsúlyosabb s legelvontabb teológiai mondanivalói az élet teljességével való kapcsolatban fogantak, — anélkül, hogy a legcsekélyebb mértékben igyekezett volna keresetten „korszerű“, vagy „időszerű“ lenni. Sőt ellenkezőleg! Eppen azt vetették szemére gyakorta, hogy nem akarja megérteni „az idők szavát“. Tény, hogy ő valóban csak egy szót akart meghallani és komolyan venni: az Istenét. Ezért kapta az „ige teológusa“ nevet. Ám az ige hirdetésének és szolgálatának munkáját mindig úgy végezte, hogy figyelmesen kereste azt a feladatot, amit az egyház Ura népének éppen ma kitűzött. Innen értethető, hogy az Ökumené kibontakozásának idején, kezdeti tartózkodó magatartás után, végül is belekapcsolódott annak munkájába (ott volt Amszterdamban) s különféle, hol jó-, hol kevésbé jóindulattal neve mellé ragasztott jelzők mellé megkapta az „ökumenikus teológus“ címet is. És az sem véletlen, hogy ez esztendő-kben, mikor az ember léte és annak értelme, az emberség és az emberiség égető kérdése feszíti egyesek és népek agyát és szívét, nagy dogmatikai művének szélesen hömpölygő kötetei során, épp az egyik legjelentősebb egy anthropológiai kötetként került ki tolla alól.

Az első kötet címváltozását úgy is lehet értelmezni, hogy Barth Károly, az ige teológusa, elhatározó módon az *egyház teológusa* lett. Kevesen vannak a ma élő hittudósok közül, akik olyan következetesen vallják és vállalják a tételt, hogy teológiát csak az egyházban lehet művelni.

Mielőtt az egyes kötetek vázlatos — valóban csak egészen vázlatos — ismertetésére áttérnénk, néhány általános megjegyzést sze-

retnek tenni. Barth Károly Dogmatikája kétségkívül az újabb teológiai, de valószínűleg általában a teológiai irodalomnak, egyik *legmonumentálisabb* műve. Eddig megjelent tíz kötete (jelzete szerint tulajdonképpen négy kötet, tíz félkötetbe tagolva), összesen 7798 oldalt tesz ki. Ez többek között azt jelenti, hogy elolvasásukra, óránként 10 oldalt és naponként öt órai reá szánt időt számítva, mintegy 160 napra, közel félesztendőre volna szükség. A Dogmatikának ennek ellenére sok buzgó olvasója van, akik — ez az egyik kötet elszavából tűnik ki — már várják a következő kötet megjelenését és rossz néven veszik, ha nem érkezik meg beígért időre. S e sok olvasó között — *horribile dictu!* — bőven akadnak nem teológusok is, nem protestánsok is szép számmal. A római katolikus teológia igen nagy figyelmet szentel e köteteknek, többet, mint némely helyt a protestáns teológusok. Most készül a mű angol és francia nyelvre való fordítása s hírlik, a japáné is. Készült továbbá egy többszázoldalas mű a Dogmatika ismertetésére: „Bevezetés Barth Károly dogmatikájába” címen. Szerzője Otto Weber.

A *Dogmatika* több annál, amit címe sejtet; nem csupán a rendszeres teológiai diszciplína egyik ágának, az egyház tanításának s ebben is az ún. hit-tannak rendszeres kifejtése, hanem ezen túlmenően szinte azt lehet mondani a teológiai tudomány egész problematikájának összefogása és feldolgozása egy egységes szempont szerint. Rendkívül gazdag anyagában az exkurziók szinte külön értekezéseket nyújtanak egyes tárgykörökről (pl. a Mariológiáról, az egyházi énekről. Mozart művészetéről stb.). A gyakorlati teológia alapvető kérdései (mint pl. az igehirdetés, a liturgia stb.) épp úgy szélesvonalú tárgyalást nyernek, mint igen érdekes és tanulságos teológiatörténeti fejtegetések. Jegyzeteiben — melyek nem a lap alján, hanem petit nyomással a szöveg közt vannak bedolgozva — tárgyalja az egyházatyáknak, a reformátoroknak s az újabbkori teológia szinte minden valamire való teológusának véleményét. Minden kötet, illetőleg félkötet végén teljes név- és tárgymutatót találunk és az idézett, vagy feldolgozott bibliai helyek mutatóját. Az egyes kötetek elé irott, néha terjedelmes *előszókról* külön tanulmányt lehetne írni. Ezekben reflektál az eddig megjelent kötetek visszhangjára, itt-ott vitába száll bírálóival, helyreigazít vagy magyaráz, köszönetet mond munkatársainak s esetleg előrepillant munkájának következő szakaszára. Mindezt sok humorral és egyre több lelkipásztori melegséggel, bölcsességgel és megértéssel.

Még valamit a kötetek keletkezésének *műhelytitkairól*. E kötetek anyaga úgy kerül a nyomdába, ahogyan Barth professzor dogmatikájának anyagát folyamatosan előadja a bázeli (előbb a bonni) teológián, a dogmatikai kollégium óráin. Ami tehát a könyvekbe kerül, az nem több és nem kevesebb, mint az elhangzott egyetemi előadások anyaga. E sorok írójának alkalma volt jelen lenni az I/2. kötet anyagának születésénél. E kötet teljes anyagának majdnem háromnegyed részét (nyomtatásban mintegy 800 oldal) két félév alatt adta elő Barth professzor 1935/36-ban a bázeli

egyetemen. Legközvetlenebb munkatársai akkor is és azóta is: a hallgatói. Az egy-egy heti előadott anyagot minden hét végén, illetőleg a következő hét elején lakásán tartott ún. „Offener Abend“-okon beszélte meg az odagyűlt hallgatókkal. Egyik hallgató összefoglaló beszámolót adott a hallott anyagról s azután jöttek a kérdések, az ellenvetések, az eszmecsere. Tanúja lehettem, amikor épp az egyik magyar hallgató helyreigazító megjegyzést tett s Barth — meggyőződve annak helyességéről — ennek értelmében kiigazította a szöveget. Így válik a Dogmatika társszerzőjévé valamiképpen, az ifjú timóteusokon keresztül, maga a gyülekezet.

Végül néhány átfogó szempont, amit a Dogmatikára jellemzőnek tartok:

1. Barth művében *egységesen* jelentkezik az egyház rendszeres tanításának szokványosan megkülönböztetett két ága, a *dogmatika* és az *etika*. Pontosabban: az etikai rész bele van dolgozva a dogmatikába. Felfogása szerint így kívánja ezt meg a keresztyén hit és élet egysége.

2. A Dogmatika köteteiben *egyre szélesebb egzegetikai alapvetéssel* dolgozik Barth. Hovatovább egyik legsajátosabb jellemvonásává válik a spekulatív elem háttérbeszorulása és az Írásban való egyre intenzívebb elmélyülés és az egész anyagnak abból való felhozása. Innen érthető, hogy Barth olyan érzékenyen reagál minden igazi egzegetikai problémára, így pl. az ún. Bultmann kérdésre is. Egyik kötete (IV/1.) Bultmann nevének említése nélkül is szinte állandó konfrontáció vele.

3. Döntő jellemvonása a Dogmatikának a *vaskövetkezetességgel keresztyélvitt krisztológiai vonalvezetés*. Minden tétel Krisztusban ismertetik fel, felőle bomlik ki és hozzá vezet. Ezért — jellemző és érdemes módon református oldalról — újabban az ún. „Krisztomonizmus“ vádjával illették Barthot. Úgy vélem, hogy ezt a vonást lutheri teológus csak meglepéssel üdvözölheti. Barth a második hitágazat felől közelíti meg a kérdéseket, akár a teremtről, akár a megszentelésről, akár a gondviselésről, akár az ember hitéről legyen szó. Lehet, hogy ez monizmus, de annak nem éppen a legrosszabb.

4. A Dogmatika *keresztyén tanítást* akar adni s *nem ún. keresztyén világnézetet*. Ez azt jelenti, hogy kérdésfelvetései s az azokra adott, vagy keresett válaszok genuin teológiai kérdések és feleletek. Jóllehet tárgyalásában, megvitatásában szinte az emberi szellemi élet egész területét felöleli, vagy legalábbis érinti s tekintetét annak minden jelentős megnyilvánulásán rajta tartja, mégsem engedi magát, állásfoglalását, kiindulópontját vagy konklúzióját kívülről, nem teológiai tényezők által meghatározatni. Ez jellemzően mutatkozik pl. az anthropológia tárgyalásánál.

A Dogmatika Barth-ja nem a Római levél Barth-ja többé. Amikor egyik hallgatója féltréfásan a Római levél terminológiájára, a „Hohlraum“-ra s a többiekre emlékeztette, így felelt: „Az már a múlté. Örüljenek, hogy nem gyötröm önöket ezekkel a dolgokkal“. De még a Dogmatika I. és X. — eleddig — utolsó kötetének

nyelvezete, stílusa között is érezhető a különbség. Hiszen közben majd negyedszázad telt el! Barth Károly állandóan fejlődik s ez mondanivalójának köntöse tekintetében azt jelenti, hogy egyre egyszerűbb lesz. Az utóbbi kötetek fogalmazása, stílusa mindinkább leegyszerűsített, nagyon világos, nemteológus számára is érthető, néhol szinte prédikációszerű. És egyre melegebb, közvetlenebb. Mindjobban átsüt rajta egy nagy igehirdető, bölcs lelkipásztor és igaz ember szíve melegsége.

Az első félkötet még a *müncheni Christian Kaiser* kiadóvállalatnál jelent meg. Ez a legjelentősebb kiadóvállalat adta ki — s adja ki ma ismét — a Hitvalló Egyház táborához tartozó teológiai írók műveit. Szerzők és kiadó között valóságos fegyverbarátság, meleg emberi és lelki kapcsolat fejlődött ki. Áll ez különösen Barthra. Érthető, hogy az 1935-ben Németországból kiutasított volt bonni s akkortól bázei professzor műveit többé nem cégjelezhetette a Kaiser-vállalat. A hitleri kormányzat hamarosan véget is vetett a kiadó tevékenységének. A *Dogmatika* I/2. kötete már a *zürich/zollikoni Evangéliumi Könyvkiadónál* jelent meg, azóta is valamennyi. Tudomásom szerint azonban a felszabadulás óta újraéledt Kaiser kiadóvállalat az azóta megjelent köteteket ugyancsak kiadja a svájci kiadóval való megállapodás alapján szimultán kiadásban.

Mindezek előrebocsátása után kíséreljük meg az eddig megjelent tíz félkötet egészen vázlatos — pár mondatba sűrített — ismertetését.

Az I/1. kötet jelenlegi formájában először 1932-ben jelent meg. Azóta több kiadást is megért, változatlanul. Előszavában ismerteti Barth az egész mű tervezését. Ezt a munkatervet nagyjából eddig be is tartotta. E kötetet Rudolf Pestalozzi-nak, egy svájci barátjának ajánlotta. (Az ajánlásokat érdekesség okából mindenütt megemlítem.) — E kötet anyaga: *Az Isten igéjéről szóló tanítás*, mint dogmatikai prolegomena. A bevezetésben szól a dogmatika feladatáról; helyéről a teológiai tudományban, a teológiáról, mint az egyház funkciójáról. Azután a dogmatikai prolegomena feladatáról. — *Az első fejezet Az Isten igéje, mint a dogmatika kritériuma.* — Itt szól Barth az igehirdetésről, mint a dogmatika anyagáról, majd az Isten igéjének hármas alakjáról: a *hirdetett*, az *írott és a kinyilatkoztatott ige*. Némelyek szerint egyik legjelentősebb tanítása ez. — Tekintve, hogy szolgálatunk magva az igehirdetés, mindaz az elvi megállapítás, amit itt az ige hirdetéséről tesz (mi igehirdetés, és mi nem az az egyház életében és szolgálatában), a legnagyobb érdeklődésre tarthat számot. — A továbbiakban szól az ige lényegéről: az ige mint Isten *beszéde*, mint Isten *cselekedete* és mint Isten *titka*. Ezekben a szakaszokban veti meg Barth az ige teológiájának alapját. Döntő kérdések kerülnek elő: Mi a Szentírás, hogyan szól Isten a Szentírásban, hogyan lesz a prédikáció Isten beszéde? stb. — Ezután esik szó az Isten igéjének *megismerhetőségéről*. Barth itt leszámol az élményteológiával és

az ige megismerhetőségének feltételét a hitben jelöli meg. — E fejezet záróparagrafusa az *ige*, a *dogma* és a *dogmatika* viszonyát tárgyalja. — A második fejezet Isten kinyilatkoztatásáról szól. Hogyan nyilatkoztatja ki magát a *Szentháromság Isten*, mint *Atya*, *Fiú* és *Szentlélek*? Az egyház ősi szentháromságtanának tárgyalása ez, olyan széles felöleléssel, ami páratlan a modern teológiai irodalomban. A kötet terjedelme: 528 oldal.

Az 1/2. kötet megjelenési éve 1938. E kötetet Barth a sárospataki, utrechti, kolozsvári és St. Andrews-i teológiai akadémiáknak, illetőleg fakultásoknak ajánlotta, melyek őt tiszteletbeli doktorukká avatták. — E kötet még mindig teljes terjedelmében a prolegomenához tartozik s első fele a megelőző félkötetben megkezdett második fejezet folytatása. A második fejezet második szakasza az *ige testtételezéséről* szól. Három szakaszban tárgyalja Barth a krisztológiát a prolegomenán belül (később, a maga helyén újra előkerül, egészen más szempontból és összefüggésben! (Jézus Krisztus a kinyilatkoztatás objektív valósága és lehetősége, A kinyilatkoztatás ideje (üdv történet, általában az idő problematikája). A kinyilatkoztatás titka (itt van szó a szűztől születéstől, Mária jelentőségéről). A szakasz mondanivalója: Isten a Jézus Krisztusban és csak őbenne nyilatkoztatja ki magát, az idő teljességében úgy, hogy Isten örök Fia emberré lett. A tárgyalás háttérében ott feszül az akkoriban oly égetően időszerű küzdelem a teológia naturalis ellen. — A harmadik szakasz a *Szentlélek kitöltéséről* szól. A Szentlélek a kinyilatkoztatás szubjektív valósága és lehetősége. Másszóval: Csak akkor ismerjük meg az Atyát a Fiúban, ha a Lélek erre képessé tesz bennünket. Ezért nem vezet alulról, az embertől út Istenhez: a vallás útja járhatatlan. A kinyilatkoztatás minden vallás vége. Egy utolsó paragrafus e szakaszban Isten gyermekeinek életéről szól; tulajdonképpen már itt előkerülnek a keresztyén élet, az etika alapkérdései, hogy később azután a maguk helyén újra kifejtést nyerjenek. Amint máris látjuk, Barth előadási módja ciklikusnak nevezhető: ugyanazok a témák egy későbbi körszeletben többször is előkerülnek — más és más összefüggésben.

E hatalmas félkötet másik fele a *harmadik fejezetet* tartalmazza: A *szentírás*. Itt a *szentírásról*, mint Isten kinyilatkoztatásának *írott bizonyosságáról* hallunk s arról: *hogyan* Isten ígéje a *Szentírás*? (A hermenutika problémája.) Ezután: *Hogyan tekintély* a *Biblia* az egyházban? S végül: Az *ige szabadsága* az egyházban. (Mindezekben a szakaszokban: a kánon, a hitvallások, a tanszabadság kérdése.)

A *negyedik fejezet*: Az *egyház igehirdetése*, ennek a félkötetnek a befejező részét képezi. Itt találkozunk az izgalmas kérdéssel: *hogyan lesz az Isten ígéből prédikáció és hogyan szólal meg Isten ígéje a prédikációban?* Itt kerül sor azután a *dogmatika mivoltának* elvi kérdéseire: A *dogmatika* a *hallgató egyház* funkciója s a *dogmatika* a *tanító egyház* funkciója. A *dogmatika* módszerének tárgyalása zárja le ezt a hatalmas (valamennyi között a legvaskosabb) félkötetet. Terjedelme: 1012 oldal.

A II/1. kötet megjelenési éve 1940. Az aberdeeni és oxfordi egyetemeknek ajánlotta tiszteletbeli doktorátus adományozásáért. Ezzel a félkötettel kezdődik a tulajdonképpeni dogmatika: *Az Istenről szóló tanítás. Az ötödik fejezet tárgyalja Isten megismerését.* Isten ismeretének lehetőségéről és hatáiról szól itt Barth. E fejtegetésekben a hagyományos teológia csapásait követi; persze azért ez sem skolasztika, nem egyszerűen felújítása az „atyák” tanításának. — Hasonló jellegű a *hatodik fejezet: Isten valósága.* Régi megfogalmazás szerint: Isten tulajdonságai. Barth szerint: Isten *tökéletességei.* Barth Isten valóságát szabad szeretetében, szeretetének szabadságában látja. Isten minden egyéb „tulajdonságát” ezekbe sűríti Barth: kegyessége és szentsége, irlmassága és igazságossága, türelme és bölcsessége szeretetének, — egysége (egy volta) és mindenütt jelenvalósága, állhatatossága és mindenhatósága, örökkévalósága és dicsősége szabadságának kifejezése. — Az egész kötet egyébként egyetlen hatalmas polémia a természeti teológia ellen: Isten nem ismerhető meg másképpen, csak a Jézus Krisztusban lett kinyilatkoztatásban s úgy, ha ezt is Ő maga teszi lehetővé (mint látjuk az előző kötet tematikája visszatér). S ebből a kinyilatkoztatásból Isten *így*: mint a szabad szeretet Istene ismerhető meg. — A kötet terjedelme 782 oldal.

A II/2. kötet megjelenési éve 1942. Ajánlása a Brit és Külföldi Bibliatársulatoknak szól. E félkötet folytatja az Istenről szóló tant. A *hatedig fejezet* közel 500 oldalon tárgyalja *Isten kegyelmi kiválasztását.* E tanítás, érthető módon, nagy port vert fel, hiszen mindig a leghevesebb teológiai viták középpontjában állt. Barth itt is önállóan, új utakon halad s nem csatlakozik egyszerűen sem a kálvini, sem a lutheri hagyományhoz. — Előljáróban a predestinációtannak a dogmatikában elfoglalt *helyét* tisztázza; szokatlan ugyanis annak ezen a helyen, a tulajdonképpeni dogmatikai tárgyalás (teremtésről, megváltásról stb.) előtt való kifejtése. Ezután — következetes krisztológiai vonalvezetéséhez híven — először szól *Jézus Krisztus kiválasztásáról*: a kiválasztás titka csak Őbenne közzelithető meg és Őbenne lesz valóság. Ezután szól a *gyülekezet kiválasztásáról*. S itt is döntő jelentőségű s eddig talán egyedülálló, hogy mindig együtt szemléli az Ótestamentom és az Újtestamentom gyülekezetének kiválasztását. Itt kerül sor *Izrael és az egyház* viszonyának tárgyalására. E szakasz ennek a problematikának felbecsülhetetlen értékű feltárása, nagyjelentőségű teológiai igazságok lelőhelye! Aki e kérdéssel foglalkozni akar, innen kell kiinduljon. — Az *egyes ember kiválasztása* is Jézus Krisztusban gyökerezik: Jézus Krisztus a kiválasztott ember, aki magára vette az elvetett ember minden terhét. Barth anthropológiájának következetes krisztológiai meghatározottsága talán itt a legmerészebb és a leghatalmasabb: nem akar tudni az emberről, az elvetett emberről sem Krisztuson kívül s Tőle eltekintve! (Persze mindez előkerül sokkal részletesebben a tkp anthropológiai részben.) Itt tárgyalja Barth hallatlanul érdekfeszítően a *Judás-problémát* is.

A nyolcadik fejezet meglepetést tartogat: *Isten parancsolata*

címen etikai alapvetést kapunk e szokatlan helyen. Isten azzal, hogy kiválasztja az embert, egyúttal *igényét* is bejelenti reá. Ezzel *dönt* az ember sorsa felől: bármit tegyünk, e szuverén, visszavonhatatlan és jóságos döntés alatt állunk. Isten parancsolata *ítéletet* is mond felettünk. Eppen azért ítéel meg, mert a gyermekeinek tekint a Jézus Krisztusban. — E szakasz mutatja, mennyire egységben van Barthnál a dogmatika és etika, a hit és az élet. Másfelől a szakasz háttérében Barth sajátos felfogása van az evangélium és törvény viszonyáról: a törvény az evangélium szükségképpen alakja csupán, mert Isten igazi szándéka, tulajdonképpen saját műve és szava az evangélium. A kötet terjedelme 899 oldal.

III/1. félkötet szokatlanul vékony. Megjelenési éve: 1945. a magyarázat. Mint az előszóban is említi Barth, a háború végének és befejezésének rendkívül mozgalmas, drámai esztendei őt is igénybe vették, lekötötték; kevesebb ideje maradt a Dogmatika számára a szándékoltnál (közben ugyanis egy ideig a svájci miliciánál mint közlegény szolgálatot is teljesített!). Pedig ezzel a félkötettel új területre lép a Dogmatika tárgyalása: itt kezdődik a *teremtésről szóló tanítás*. A kilencedik fejezet a *teremtés művéről* szól. Bevezető paragrafusa: a teremtő Istenben való *hit*. Ezután a teremtés és a *szövetség* alapvető bibliai képzetének összefüggése következik s ezen belül a teremtéstörténet nagyszabású, felszabadítóan nagyvonalú egzegezise! Egy további szakasz a teremtő Isten *igen*-je teremtett világához. Tulajdonképpen a fenntartó kegyelem tárgyalása. A kötet terjedelme mindössze 488 oldal.

A III/2. kötet megjelenési éve 1948. Eduard Thurneysennek, legjobb barátjának, hűséges fegyvertársának, a bázeli Münster lelkészének s az ottani teológiai fakultás magántanárának ajánlotta. A kötet késedelmes megjelenésének oka: Barth közben, 1946-ban és 1947-ben, két nyári szemesztert Bonnban töltött s az ottani teológia meghívására adott elő dogmatikát; ez azonban nem a nagy Dogmatika anyag volt, hanem egy konpendiumszerű összefoglalás, — saját megjelölése szerint egy kissé kibővített konfirmációi oktatás anyaga (!), a háború utáni német teológiai hallgatók szellemi színvonalára való tekintettel s ami azután (magyar fordításban is) megjelent „Kis dogmatika” címen. — Ez a félkötet tartalmazza az azóta híressé vált *anthropológiát*. Kétségtelenül a Dogmatika eddig egyik legjelentősebb kötete. A *tizedik fejezet* — a kötet csak ezt az egy fejezetet tartalmazza — címe: A *teremtmény* Isten teremtménye: az ember. A teológiai anthropológiának ez a rendkívül nagyszabású műve kétségtelenül az utóbbi évek (évtizedek) egyik nagy eseménye. Gondolatmenete: Anthropológiai alapvetés (az ember mint a dogmatika *problémája*), az ember mint Isten *teremtménye*, az ember mint Isten *szövetségestársa* (az ember rendeltetése), az ember mint *test és lélek*, az ember az *időben*. A krisztológiai felépítés olyan bámulatos következetességgel érvényesül, mint egy nagy zenemű mindig újra visszatérő alaptétele. Emberségünk alapja, valósága és reménysége (jövendője) Jézus Krisztus, az *egyetlen valóságos és igaz ember*. Az ember Isten képére teremtettségétől (Imago Dei) kezdve a humánus legmoder-

nebb kérdéséig az emberről szóló tanítás minden lehető kérdése előkerül itt. Barth számot vet itt az egész keresztyén (protestáns és római) és a keresztyénségen kívüli embertannal. A kötet tartalmi gazdagságát megközelítően sem lehet érzékeltetni. Ezeket az izgalmas fejezeteket valóban olvasni kell. Terjedelme 800 oldal.

A III/3. kötet 1950-ben jelent meg. Előszavát külön is érdemes elolvasni: itt említi Barth a „Krisztomonizmus“ vádját és felel arra s általában fontos megjegyzéseket tesz a kötet tartalmának megértésére nézve. S itt mond köszönetet hűséges munkatársának, titkárnőjének Charlotte von Kirschbaum-nak, aki immár húsz éve áll mellette.

E kötet ismét egyike a legizgalmasabbaknak. Folytatja a teremtről szóló tanítást, tehát még mindig az I. hitágazat körében mozog. A tizenegyedik fejezet címe: *A teremtő és teremtménye*. Miután előzőleg az emberről, mint Isten teremtményéről volt szó, most a teremtő és teremtményének viszonyát vizsgálja Barth. A két első §-ban Isten *gondviselő és fenntartó, vezérlő és kormányzó* munkájáról szól. A következő kettőben pedig a gonoszról van szó s az angyalokról és ördögökről. Barth a „gonosz“ problémáját sajátos megjelöléssel tárgyalja: „*a hiábavaló*“ (Das Nichtige). A gonosz, a romlás és a rontás Isten felől nézve a tiszta értelmetlenség, a hiábavalóság, a semmis. — Ezután egy külön §-ban foglalkozik a „mennyország“ képzetével s ezzel kapcsolatban tárgyalja az *angelológiát*, az angyalokról, mint Isten követeiről szóló tant. Egyike a legvonzóbb, legszellemesebb szakaszoknak az egész Dogmatikában. — Végül következnek a démonok, mint Isten követeinek az *ellenségei*. Rövid, de magvas tárgyalás ez; mint Barth mondja, nem jó itt elidőzni, elég egy rövid, éles pillantást vetni rájuk. — A kötet terjedelme 633 oldal s egyike a legérdekesebbeknek és legértékesebbeknek.

Alig egy év elteltével, 1951-ben máris megjelent a következő félkötet: III/4. Ajánlása a bostoni egyetemnek szól. — Még ez a félkötet is a *teremtéssel* foglalkozik. Ezen belül azonban e kötet tulajdonképpen *etika*: ez a nevezetes etikai kötet, amely nem kisebb feltűnést keltett, mint pár évvel előbb az anthropológiai. Hiszen Barth, akiről azt hírelték, hogy érdeklődése kizárólag Istennek és az ő művének szól, tehát végletesen teocentrikus — íme most az ember és annak élete felé fordul. Előbb a teremtett ember s most a cselekvő ember áll tárgyalása középpontjában. A tévedés persze ott volt, hogy Barth nem teocentrikus, az igaz, hogy nem is antropocentrikus, hanem krisztocentrikus teológus. És éppen konzekvens krisztológiai látószöge vezette e tárgyakhoz: Hiszen a Ige emberré lett (anthropologia) és betöltötte a törvényt érettünk — hogyan maradhatnánk mi Isten parancsolata nélkül? (etika) — A tizenkettedik fejezet címe: *A teremtő Isten parancsolata*. Előljáróban alapvető kérdéseket tisztáz: mit keres az etika ezen a helyen? A derekas részben négy nagy kérdéscsoporttal foglalkozik: Az (ember) *Isten előtt való szabadsága* címen a 3. parancsolat gondolatkörébe lépünk: az *ünnepnap*, a *hitvallástétel* és az *imádság* — ezekben nyilvánul Isten gyermekeinek szabadsága. A következő §-ban az embernek a *közösségben* való szabadságát vizsgálja: hogyan alakul

ebből a szempontból a családi élet etikája: sexuáletika, a házasság, férfiú és nő kapcsolata, szülők és gyermekek, a „közel és távollévők“ (a nép, a környezet). A harmadik kérdéscsoport: Az *élethez* való szabadság (az 5. parancsolat kérdései). Háború és béke, a munka fontos szociáletikai kérdései kerülnek itt sorra. Külön szempont: a keresztyén gyülekezet szolgáló élete s ezen belül a munka kérdései. Végül az utolsó nagy kérdéscsoport, amit Barth ebben az összefüggésben tárgyal, a hivatás és a becsület erkölcsiségének kérdései.

E kötetben Barth, a dogmatikus, mint etikus mutatkozik be. Az életet — úgy látszik — nem kevésbé ismeri, mint az egyházatyák föliánsait. Hallatlanul bátor, őszinte és gyakorlati ezekben az izgalmas kérdésekben. Sok lelkipásztori melegség, bölcsesség és derű jellemzi az „etikus“ Barthot. Nagy felfedezés ez a kötet sokak számára, akik teológiáját eddig nem ismerték, vagy félreismerték. — A kötet terjedelme 802 oldal.

A IV/1. kötet 1953-ban jelent meg. Ajánlása Barth Károly három fiának szól, akik követték atyjukat a lelkész pályán: Markus Barth a dubuquei (USA) teológia professzora, Christoph Barth misszionárius Dzsakartában (Indonézia), Hans Jakob Barth lelkész Bernben. Keveseknek adatik meg, hogy fiaikban így folytatva lássák életük értelmét és hivatását... E félkötettel kezdődik a Dogmatika második főrésze: A *kiengesztelésről szóló tanítás!* A *tizenharmadik fejezet* általános bevezetésnek számítható: „A kiengesztelésről szóló tan tárgya és problémái“. Két §-ban szól itt a kiengesztelő Isten művéről: Isten velünk van s nem ellenünk. Az emberrel való szövetsége a kiengesztelés előfeltétele. Ez ember részéről megtört szövetséget maga Isten állítja helyre. Ezután áttekinti a kiengesztelésről szóló tan általa szándékolt menetét. — A *tizennegyedik fejezet* címe: *Jézus Krisztus az Úr, mint szolga*. E fejezet a következő fő szakaszokra oszlik: Isten Fiának *engedelmessége*, vagyis Jézus Krisztus alászállása mennyei dicsőségéből a megaláztatásba (A Fiú és az Atya viszonya a kiengesztelésben). Az *ember göggye és bukása*. A következőtes krisztológiai vonalvezetésre jellemző, hogy Barth az ember bűnét is Isten Fia engedelmességének a tükrében vizsgálja! Ezután szól a *megigazításról*. A hitben elnyert megigazítás nagy kérdéskomplexusa nyer itt tárgyalást. A következő lépés: A *Szentlélek és a keresztyén gyülekezet összegyűjtése*. A hangsúly itt az összegyűjtésre esik. S végül: A *Szentlélek és a keresztyén ember hite*. Itt arra mutat rá Barth, hogy hitünk is, amivel elfogadjuk Isten megigazító ítéletét, az Ő műve és ajándéka. — A kötet terjedelme 888 oldal.

A IV/2. — eddig utolsóként megjelent — kötetet a budapesti református teológiai Akadémiának ajánlotta az elmúlt év őszén adományozott tiszteletbeli doktori címért. Megjelenési éve 1955. A félkötet anyaga — a kiengesztelésről szóló tan folytatása — pontos párhuzama a megelőző kötet anyagának. Címe: *Jézus Krisztus a szolga, mint Úr*. (Tizenötödik fejezet.) Minden egyes § a megelőző kötet egy egy §-ának megfelelője, csak hogy itt nem Jézus Krisztus megaláztatásának, hanem felmagasztaltatásának vezérszempontja

alatt. Tehát az első nagyobb szakasz általában szól az *Emberfiának felmagasztaltatásáról*. Majd az ember *bűnéről* és *nyomorúságáról*, de itt az *Emberfiának* királyi uralkodása fényében. A megigazításnak itt a *megszentelésről* szóló fejezet felel meg. Ezen belül szó van a szentség és a szentek, az ébredés, a megtérés, a kereszthordozás kérdéseiről! A Szentléleknek itt nem az összegyűjtő, hanem a gyülekezetet építő munkája kerül előtérbe. E cím alatt tárgyalja a gyülekezet valósága, növekedése és rendjének kérdéseit. Végül a keresztyén ember hitének megfelelő §: a Szentlélek és a keresztyén ember *szeretete*. A hatalmas kötet 982 oldal.

Eddig jutott el Barth nagy Dogmatikájának írásában. Mint látjuk ez a páratlan mű valóságos lexikona a teológiai tudományoknak. Egy élet műve, megismeréséhez és feldolgozásához hosszú évek kellene. Ez a szerény, igen vázlatos ismertetés bizonyára nem méltó hozzá, mégis talán több a semminél. Kifejezése szeretne lenni mindnyájunk tiszteletének és hálájának a hetvenedik évét betöltő tudós iránt. Ha egyebet nem, bizonyára mindannyian megtanulhatjuk tőle a teológia forró szeretetét, a szorgalmat és a kitartó fáradozást, az elmélyedő kutatást hivatásunk problémáiban. Adja az egyház Ura, hogy világító példájával még sokáig járhasson előttünk s befejezhesse életének nagy művét, a Dogmatikát.

Groó Gyula

Készül Hitvallási irataink új fordítása

A Teológiai Akadémia professzorai Hitvallási irataink új fordításán dolgoznak. Egyházunk már korábban elhatározta, hogy új fordításban közreadja Hitvallási irataink gyűjteményét és ezzel egyházunk régi kötelességének tesz eleget.

Az alábbiakban izelítőt adunk a professzorok műhelymunkájából és néhány részletet közlünk a Schmalkaldeni cikkekből dr. Pálffy Miklós fordításában.

A törvény

Itt azt tartjuk, hogy a törvényt elsősorban azért adta Isten nekünk, hogy gátat vessen a bűnnek, részint a büntetésre vonatkozó fenyegetés és remítés, részint a kegyelemre és jótéteményre vonatkozó ígéretével és annak felkínálásával. Azonban mindez balul ütött ki annak a gonoszságnak következtében, ami a bűnnek a műve az emberben. Mert egyesek még gonoszabbak lettek általa. Ezek azért ellenségei a törvénynek, mert tiltja, amit örömet tesznek és azt parancsolja, amihez semmi kedvük sincsen. Ezért, hacsak a büntetés kordában nem tartja őket, még gyakrabban vétkeznek a törvény ellen, mint előzőleg. Ilyenekből lesznek azután az elvadult és gonosz emberek, akik, ha alkalmuk és terük nyílik rá, a rosszat cselekszik.

Mások vakká és elbizakodottakká lesznek s azt képzelik, hogy megtartják és meg tudják tartani a törvényt a maguk erejéből, ahogyan ezt főntebb kimutattuk az iskolás teológusokról. Így születnek a képmutatók és az álszentek.